אגרות הראי"ה - כרך א' - אגרת שב

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ה אייר תר"ע - יפו
נמען: ר' חיים מיכל מיכלין

המשך העיון במורה נבוכים: אין טעם לפלפל, והחישובים של הרמב"ם שם אינם להלכה. לפי הרמב"ם, בדעות אין פסק הלכה כאחת השיטות, וכל אחד רשאי להכריע לפי שכלו. 'לא תסור' חל רק על מעשים, כשיטת הבבלי וחובות הלבבות, ואילו לפי הירושלמי גם האגדה בכלל. זו מחלוקת הגאונים: רב שרירא ורב האי מול רב שמואל בן חפני ורס"ג.

עיקרי הדברים

- אין פסק הלכה בדעות - שיטת הרמב"ם.
- 'לא תסור' - מעשים בלבד או גם אגדה.
- מחלוקת הגאונים.

נוסח האגרת עם ביאור

בגרסה זו משולב ביאור בתוך נוסח האגרת. הביאור מופיע כך: [בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת] *והוא אינו חלק מלשון האגרת.*

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], כ"ה אייר תרעי"ן.

כ'[4] ידידי הרה"ח[5] היקר מר ח. מ. מיכלין נ"י[6], שלו'[7].

לפלפל בדברי ההערה אין כדאי לאוהבי אמת. מהמפרשים למו"נ[8] העיר בזה כבר ר"י הלוי, במו"נ[9] הנדפס עם "גבעת המורה". [פירושו של שלמה מימון על "מורה נבוכים"] והגהתו רחוקה היא, וכל החישובים אינם עולים להלכה, כי"א[10] לתן עכ"פ[11] פנים לפי הפסוקים, ואין להקשות מדחז"ל[12] ע"ז[13]. מהחוברות שדברו בזה, אין על זכרוני כי"א מ"הפסגה" שי"ל[14] ע"י[15] הרב מווילקי ז"ל[16].

---

1 ב"ה - ברוך השם
2 עה"ק - עיר הקודש
3 ת"ו - תבנה ותכונן
4 כ' - כבוד
5 הרה"ח - הרב החסיד
6 נ"י - נרו יאיר
7 שלו' - שלום
8 למו"נ - למורה נבוכים
9 במו"נ - במורה נבוכים
10 כי"א - כי אם
11 עכ"פ - על כל פנים
12 מדחז"ל - מדברי חכמינו זכרונם לברכה
13 ע"ז - על זה
14 שי"ל - שיש לומר
15 ע"י - על ידי
16 ז"ל - זכרונו לברכה

הוספת החומש של בה"ג אין לה ענין גמור עם החומש של תורה האמור בפדיון הקדש ע"י הבעלים, אלא שיעור חכמים להוספה, שידענו מן הכתוב שמותר להוסיף, הסמיכוהו לחומש, שמצינו גבי הקדש במק"א[17]. ואע"פ[18] ששניהם במנה צורי.

אין זה שולל שהחומש הנוסף יהי'[19] דוקא בעניני קודש, אלא שהרמב"ם[20] אינו סובר כן להלכה. וישנם עוד מקומות שטעמיו אינם מכוונים לפסקיו, עי' רש"ט[21] בפמ"א[22] בענין עין ת"ע, ופמ"ח[23] בענין האומר עק"צ[24], ושיטתו היא שבדעות אין פסק הלכה כחד מ"ד, ואפשר לכ"א להכריע, אבל לא במעשים, שע"ז[25] אנו מצווים בלא תסור. וזוהי שיטת חוה"ל[26] בהקדמתו, ["חובות הלבבות" לרבנו בחיי] ד"ה[27] האחד, שפרשת לא תסור כוללת רק דברים מעשיים, בין דם לדם, בין דין לדין, וזהו כפי שיטת הבבלי ס"פ[28] הנחנקין דפ"ח, [סנהדרין פח] שמתפרשת שם כל הפרשה בדברים מעשיים, אבל שיטת הירושלמי, שם ה"ג דבר זו אגדה, ואגדה היא כולה מעניני דעות. ולפ"ז[29] גם ע"ז נאמרה אזהרת ל"ת[30], ושייך בה פסק הלכה. ומזה נובע חילוק דעת הגאונים, ר"ש[31] ורב האי, ולעומתם ר"ש בר חפני ור"ס [רב שרירא ורב האי גאון, ולעומתם רב שמואל בן חפני ורב סעדיה גאון] וההולכים בעקבותיהם, ואלו ואלו דא"ח[32], במחלוקת התלמודים מערבאי ומדינחאי, ושיטת הר"מ[33] כרשב"ח[34] והר"ס[35] בעלי שיקול הדעת, דס"ל[36] שאע"פ[37] שאסור להכריע במעשה נגד חתימת הגמ'[38], מ"מ[39] אפשר להכריע בעיון לבחור איזה דעת המסתברת יותר לכ"א לפי דעתו, אם גם היא מיוסדת ע"פ[40] כללות

---

17 במק"א - במקום אחר
18 ואע"פ - ואף על פי
19 יהי' - יהיה
20 שהרמב"ם - שרבי משה בן מימון
21 רש"ט - רבי שמואל ט... / רבי שבתי ט... - שם אדם
22 בפמ"א - בפרק מ"א (במורה נבוכים)
23 ופמ"ח - ופרק מ"ח (במורה נבוכים)
24 עק"צ - על קן צפור (מורה נבוכים ח"ג פמ"ח)
25 שע"ז - שעל זה
26 חוה"ל - חובות הלבבות
27 ד"ה - דיבור המתחיל
28 ס"פ - סוף פרק
29 ולפ"ז - ולפי זה
30 ל"ת - לא תעשה
31 ר"ש - רבי שמעון
32 דא"ח - דברי אלקים חיים
33 הר"מ - הרב רבי שם שמתחיל באות מ (כגון משה / מאיר / מרדכי / מנחם / מיכל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
34 כרשב"ח - כרבי שמואל ב... ח... - שם אדם
35 והר"ס - ו + הר"ס: הרב רבי שם שמתחיל באות ס (כגון סנדר / סעדיה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
36 דס"ל - דסבירא ליה
37 שאע"פ - שאף על פי
38 הגמ' - הגמרא
39 מ"מ - מכל מקום
40 ע"פ - על פי

התורה ודעת חז"ל[41], כמו שביאר בפכ"ו[42] ע"ד[43] טעמ"צ[44] בכלל. ואכמ"ל[45] בדרכי הסתימה להלכה.

ידי"ע[46] דוש"ת[47],

הק' אברהם יצחק ה"ק

נוסח האגרות וההערות: אגרות הראי"ה, כרכים א׳-ד׳

---

41 חז"ל - חכמינו זכרונם לברכה
42 בפכ"ו - בפרק כ"ו (במורה נבוכים)
43 ע"ד - על דבר
44 טעמ"צ - טעמי מצוות
45 ואכמ"ל - ואין כאן מקום להאריך
46 ידי"ע - ידידו עוז
47 דוש"ת - דורש שלומו ותורתו